

AZƏRBAYCANDA INNOVASIYA SAHİBKARLIĞININ İNKİŞAFI İSTİQAMƏTLƏRİ

Daxil olub: 7 sentyabr 2022-ci il

Qəbul olunub: 18 oktyabr 2022-ci il

Received: 7 September 2022

Accepted: 18 October 2022

Samir Allahverdiyev

doktorant, NDU

allahverdiyev.samir777@gmail.com

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanda innovasiya sahibkarlığının mövcud vəziyyəti və onun inkişaf mərhələləri tədqiq olunur. Tədqiqatın məqsədi ölkəmizdə innovasiyalı sahibkarlığın formalaşması və iqtisadi inkişaf şəraitində mərhələli təkamülünü araşdırmaq, onun davamlı inkişaf şəraitində təkmilləşdirilməsi istiqamətində lazımı təklif və tövsiyələr irəli sürməkdən ibarətdir. Tədqiqat tarixi-məntiqi, analiz-sintez, ümumi elmi dialektik, iqtisadi-statistik qruplaşdırma, müqayisəli təhlil, ümumiləşdirmə və ekspert qiymətləndirilməsi metodundan istifadə edilərək yerinə yetirilmişdir. Tədqiqatın nəzəri-metodoloji əsasını yerli və xarici ölkə iqtisadçılarının sahibkarlıq və innovasiya sahəsində apardıqları fundamental tədqiqat əsərləri, iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsi nəzəriyyəsinə əsaslanan keynsçi və neokeynsçi nəzəriyyələr təşkil edir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti ondadır ki, tədqiqat materialı və aparılan araşdırmaların nəticələrindən müasir, davamlı inkişaf şəraitində innovasiyalı sahibkarlığın inkişafı məqsədi ilə kompleks və sistemli layihə və sənədlərin işlənməsində nəzəri-iqtisadi mənbə kimi istifadə edilə bilər. Tədqiqat nəticəsində ölkəmizdə sahibkarlıq fəaliyyəti və innovasiya prosesləri təhlil edilmiş, innovasiyalı sahibkarlığın inkişafına mənfi təsir edən amillərin azaldılması və aradan qaldırılması istiqamətində həyata keçirilməsi məqsədmüvafiq hesab edilən tədbirlər üzrə təkliflər hazırlanmışdır. Tədqiqatın elmi yeniliyi ondadır ki, ölkəmizdə yaranmış ictimai-siyasi mühitin və müasir dövrdə dövlətin yeritdiyi məqsədyönlü iqtisadi siyasətin sahibkarlığın formalaşmasına təsiri araşdırılmış, innovasiyalı sahibkarlığın inkişaf mərhələləri tarixi-məntiqi ardıcılıqla öyrənilmişdir. Eyni zamanda ölkəmizdə innovasiyalı sahibkarlığın mövcud vəziyyəti real statistik rəqəmlər əsasında təhlil edilib qiymətləndirilmiş, sahibkarlığın innovasiya-yönlü inkişaf istiqamətləri müəyyənəşdirilmişdir.

Açar sözlər: *sahibkarlıq, innovasiya, mərhələ, mikro, kiçik və orta sahibkarlıq, sənaye.*

НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Самир Аллахвердиев

докторант, НГУ

allahverdiyev.samir777@gmail.com

Резюме

В статье рассматривается современное состояние инновационного предпринимательства в Азербайджане и этапы его развития. Цель исследования – исследовать становление инновационного предпринимательства в нашей стране и его постепенную эволюцию в условиях экономического развития, а также выдвинуть необходимые предложения и рекомендации в направлении его совершенствования в условиях устойчивого развития. Исследование проводилось с использованием историко-логического, аналитико-синтетического метода исследования, общенаучной диалектики, экономико-статистической группировки, сравнительного анализа, метода обобщения и экспертной оценки. Теоретико-методологическую основу исследования составляют фундаментальные исследования отечественных и зарубежных экономистов в области предпринимательства и инноваций, кейнсианские и некейнсианские теории, основанные на теории государственного регулирования экономики. Прикладное значение исследования заключается в том, что исследовательский материал и результаты проведенного исследования могут быть использованы как теоретико-экономический источник при разработке комплексных и системных проектов и документов с целью развития инновационного предпринимательства в условиях современного, устойчивого развития. В результате исследования была проанализирована предпринимательская деятельность и инновационные процессы в нашей стране, сделаны предложения по мерам, которые считаются целесообразными для реализации в направлении снижения и устранения факторов, оказывающих негативное влияние на развитие инновационного предпринимательства. Научная новизна исследования заключается в том, что исследовано влияние созданной в нашей стране общественно-политической среды и целенаправленной экономической политики, реализуемой государством в современную эпоху, на формирование предпринимательства, а также изучены этапы развития инновационного предпринимательства в историко-логической последовательности. При этом на основе реальных статистических данных проанализировано и оценено современное состояние инновационного предпринимательства в нашей стране, определены направления инновационно-ориентированного развития предпринимательства.

Ключевые слова: *предпринимательство, инновации, этап, микро, малый и средний бизнес, промышленность.*

DIRECTIONS FOR DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN AZERBAIJAN

Samir Allahverdiyev

PhD student, NSU

allahverdiyev.samir777@gmail.com

Abstract

The article examines the current state of innovation entrepreneurship in Azerbaijan and its development stages. The purpose of the study is to investigate the formation of innovative entrepreneurship in our country and its gradual evolution in the conditions of economic development, and to put forward the necessary suggestions and recommendations in the direction of its improvement in the conditions of sustainable development. The research was carried out using historical-logical, analysis-synthesis, general scientific dialectic, economic-statistical grouping, comparative analysis, generalization and expert evaluation method. The theoretical-methodological basis of the research is the fundamental research works conducted by local and foreign economists in the field of entrepreneurship and innovation, Keynesian and Neo-Keynesian theories based on the theory of state regulation of the economy. The applied importance of the research is that the research material and the results of the conducted research can be used as a theoretical-economic source in the development of complex and systematic projects and documents with the aim of developing innovative entrepreneurship in the conditions of modern, sustainable development. As a result of the research, entrepreneurship activity and innovation processes in our country were analyzed, and proposals were made on the measures that are considered appropriate to be implemented in the direction of reducing and eliminating the factors that have a negative impact on the development of innovative entrepreneurship. The scientific novelty of the research is that the impact of the socio-political environment created in our country and the purposeful economic policy implemented by the state in the modern era on the formation of entrepreneurship was investigated, and the development stages of innovative entrepreneurship were studied in a historical-logical sequence. At the same time, the current state of innovative entrepreneurship in our country was analyzed and evaluated based on real statistical indicators, and the innovative development directions of entrepreneurship were determined.

Keywords: *entrepreneurship, innovation, stage, micro, small and medium enterprises, industry.*

Giriş

Azərbaycanda milli iqtisadiyyatın strukturunun təkmilləşdirilməsi və strateji yol xəritələri çərçivəsində innovasiya yönümlü sahibkarlığın inkişafını stimullaşdıran innovasiya infrastrukturunun inkişafı istiqamətində dövlət dəstəyi və dövlət tənzimlənməsi

mexanizmlərinin böyük əhəmiyyəti vardır. Bu baxımdan, qeyri-neft sektoru inkişafının qanunvericilik bazasının yüksək səviyyədə təkmilləşdirilməsi tələb olunur. Eyni zamanda, qeyri-neft sektorunda məhsuldar və səmərəli nəticələrin əldə olunması üçün geniş spektrdə tədbirlərin görülməsi, normativlərin və qaydaların yenidən işlənməsi və təkmilləşdirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Mikroiqtisadi səviyyədə baxıldıqda innovasiya prosesi nəticəsində elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətlərinin istehsalat tətbiqi sahibkarlıq subyektlərində məhsulun keyfiyyətini və rəqabət qabiliyyətliyini yüksəldir, müəssisələrdə istehsal və tədavül xərclərini aşağı salır. Innovasiya prosesi müəssisə və təşkilatlarda məhsuldarlığın artımına və istehsalın səmərəliliyinin yüksəlməsinə təsir edən başlıca amili kimi çıxış edir.

Makro və mezo-iqtisadi səviyyələrdə yanaşıldıqda iqtisadi artımın resurs tipindən innovasiya tipinə çevriliş baş verir ki, nəticədə innovasiyalı iqtisadiyyat modeli formalaşır. Innovasiyalı iqtisadiyyatda formalaşan sahibkarlıq, yüksək riskli olsa da, sahibkarlığın inkişaf etmiş forması hesab olunur.

Innovasiya sahibkarlığının mühüm cəhəti onun elm və kapital tutumlu istehsalat malik intellektual mülkiyyət obyektlərinin fəaliyyətinin artırılması, insan potensialının önə çəkilməsi və geniş təkrar istehsal prosesinin intensiv tipinə üstünlük verilməsidir.

Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, sahibkarlıq fəaliyyətinin ilkin mərhələsində biznes inkubatorlarına innovasiyanın tətbiqi kiçik biznesin inkişafı üçün əlverişli şərait yaradır. Müxtəlif tipli texnoparkların, sənaye məhəllə və parklarının, biznes inkubatorlarının yaradılması, onların funksional fəaliyyətində olan irəliləyişlər inkişaf etmiş yüksək texnologiyaların tətbiqindən birbaşa asılıdır. Elmi-texniki tərəqqi texnoparklarda innovativ sahibkarlığın, həmçinin kiçik biznesin inkişafına stimül verir.

1. Azərbaycanda innovasiyalı sahibkarlığın formalaşması

Ötən əsrdən etibarən Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yeyinti və yüngül sənaye sahələri, o cümlədən ipəkçilik, balıqçılıq, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı, emal sənayesi, texniki dərman bitkiləri istehsalı, mədən və hasilat sənayesi inkişaf etmişdir. Lakin 1980-1990-cı illərdə Sovetlər Birliyini bürüyən iqtisadi böhran Azərbaycan Respublikası iqtisadiyyatından da yan keçmədi, digər sahələrdə olduğu kimi, bu, sənayenin innovasiya yönümlü inkişafına əngəllər törətdi [4].

Müstəqillik əldə olunduqdan sonra ölkədə iqtisadi və siyasi vəziyyətin mürəkkəbləşməsi müəssisələrarası əlaqələrin pozulmasına, idarəetmədə boşluqların yaranmasına, müəssisələrin xammal və avadanlıqlarla təchizatının pisləşməsinə gətirib çıxartdı. Ölkədə müharibə şəraitinin davam etməsi və ərazinin xeyli hissəsinin işğal altında olması ölkə ərazisində inkişaf edən yeyinti və yüngül sənaye sahələrinin inkişafında xeyli zaman durğunluğun yaranması ilə nəticələndi. Lakin 1993-1996-cı illərdə aparılan sistemli sosial-iqtisadi islahatlar ölkədə makroiqtisadi sabitliyi bərqərar etdi. Ölkə başçısının həyata keçirdiyi məqsədyönlü siyasət sahibkarlığın təşəkkülü və inkişafına stimül verdi. Beləliklə, 1996-cı ildən etibarən bu istiqamətdə ciddi nəticələr əldə olundu.

Qısa zamanda ölkə iqtisadiyyatında əsaslı dəyişikliklər yarandı, inflyasiyanın qarşısı alındı və büdcə kəsiri ÜDM-nin 1-2%-i səviyyəsinə endi. Ölkə dərin iqtisadi böhran vəziyyətindən dinamik iqtisadi inkişafı təmin edən makroiqtisadi sabitlik dövrünə gəlib çıxdı.

Azərbaycanın əlverişli təbii coğrafi mövqeyi və ərazinin zəngin yeraltı və yerüstü təbii resurs potensialına malik olması xarici ölkə iş adamlarının ölkəyə investisiya qoyuluşuna marağı artırdı. 1994-cü ildə dünyanın qabaqcıl şirkətlərinin ölkəmizdə “Əsrin müqaviləsi” kontraktlarına qoşulmaları Azərbaycan iqtisadiyyatında əsaslı dönüş oldu. Xarici ölkə sahibkarları innovativ texnologiyaları və yeni, modernləşmiş istehsal üsullarını Azərbaycanın neft sənayesinə yönəltdilər. Yaranmış maliyyə mənbələri və əsaslı kapital qoyuluşu hesabına ölkə iqtisadiyyatı tədricən, lakin yüksək tempdə inkişaf etməyə başladı.

İqtisadi inkişafı ilə bağlı yeni layihələr həyata keçirilməklə, ölkə iqtisadiyyatında struktur dəyişikliklər yarandı: energetika, kimya, maşınqayırma, tikinti-inşaat, yeyinti və yüngül sənaye sahələrində inkişaf sürətləndi, sənaye sahələrinin yenidən qurulması məqsədi ilə xarici investisiyaların cəlb edilməsi üçün əlavə tədbirlər planı hazırlandı və qəbul edildi. Görülmüş məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində xarici investisiya və neft gəlirlərindən daxil olan mənbələr hesabına iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrinə sərmayə axını gücləndi və sahibkarlığın inkişafı üçün əlverişli zəmin yarandı.

Ölkəmizdə qeyri-neft sektorunda sahibkarlığın inkişafı əlverişli investisiya mühitindən çox asılıdır. Məhz investisiyaların qorunması, investisiya fəaliyyətinin stimullaşdırılması ilə bağlı qanunvericilik bazasının vaxtında hazırlanması və qəbul olunması ölkəmizdə sahibkarlıq subyektlərinin inkişafının dinamikliyinə müsbət təsir göstərdi. Sonrakı proseslərdə iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində davamlı və məqsədli islahatların aparılması üçün bir sıra ölkə qanunları qəbul olundu və bu sırada qeyri-neft sektorunun müxtəlif sahələrinin tənzimlənməsi ilə bağlı qanunlar, hüquqi-normativ aktlar üstünlük təşkil etdi.

Azərbaycan hökuməti tərəfindən innovasiya sahibkarlığının inkişafı ilə bağlı qanunvericilik bazası yaradıldı. İnnovasiya sahibkarlığının inkişafını stimullaşdıran hüquqi-normativ aktlar hazırlandı və innovasiya infrastrukturunun inkişaf proseslərini tənzimləyən qanunlar qəbul olundu.

“Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında”, “Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığa Dövlət Köməyi Proqramı (1997-2000-ci illər üçün)”, “Kiçik sahibkarlığa dövlət köməyi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu”, “Kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2005-ci illər)”, “Sənaye parkları haqqında Nümunəvi Əsasnamə”, “Sənaye məhəllələrinin yaradılması və fəaliyyətinin təşkili”, “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2014-2018-ci illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”, “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”, “Azərbaycan Respublikasında sənayenin inkişafına dair 2015-2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı”, “Sahibkarlıq sahəsində aparılan

yoxlamaların dayandırılması haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu”, “Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində istehlak mallarının istehsalına dair Strateji Yol Xəritəsi”, “Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi”, “Kredit Zəmanət Fondu”nun yaradılması kimi normativ-hüquqi aktlar ölkə iqtisadiyyatında innovasiyalı sahibkarlığın və onun inkişafını stimullaşdıran innovasiya infrastrukturunun inkişafının tənzimlənməsində xüsusi əhəmiyyətə malik olmuşdur.

Azərbaycanda milli iqtisadiyyatın strukturunun təkmilləşdirilməsi və strateji yol xəritələri çərçivəsində innovasiyalı sahibkarlığın formalaşması və inkişafı istiqaməti üzrə qarşıya qoyulmuş hədəflərin reallaşdırılmasında dövlət dəstəyi və dövlət tənzimlənməsi mexanizminin böyük iqtisadi əhəmiyyəti olmuşdur.

2. Azərbaycanda innovasiyalı sahibkarlığının inkişaf mərhələləri

Müstəqillik əldə olduqdan sonra ölkəmizdə sahibkarlıq iqtisadi inkişafın tələbləri və xüsusiyyətləri baxımından müxtəlif inkişaf mərhələləri keçmişdir. Şərti olaraq bu mərhələləri xüsusiyyətlərinə müvafiq aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1993-cü ilə qədər olan mərhələ. Bu mərhələni ölkədə iqtisadi islahatların həyata keçirilməsində yol verilən ləngimələr, həyata keçirilən epizodik tədbirlərdə systemsizlik kimi xüsusiyyətləri ilə xarakterizə etmək olar. Belə bir vəziyyət iqtisadi fəaliyyət sahələrində inkişaf göstəricilərinin səviyyəsinin aşağı düşməsinə, maliyyə və istehsal sahələrində qeyri-sabitliyin hökm sürməsinə səbəb olmuşdur. Bu isə bazar iqtisadiyyatına istiqamətlənmiş sistemli islahatlara başlamağa, özəlləşdirmənin həyata keçirilməsi və sahibkarlığın təşəkkülünə, dövlət müdafiə sisteminin formalaşmasına ehtiyac olduğunu ortaya çıxarmışdır [7].

1993-2002-ci ilədək olan mərhələ. Bu mərhələni real islahatlar üçün zəruri şərtlərin təmin olunması, siyasi və makroiqtisadi sabitliyin əldə edilməsi, sahibkarlığın təşəkkülü istiqamətində ilkin tədbirlərin görülməsi, sahibkarlığın inkişafına dəstək istiqamətində tədbirlərin görülməsi, özəlləşdirmənin həyata keçirilməsi, idarəetmədə struktur dəyişikliyin aparılması ilə xarakterizə etmək olar.

Bu müddət ərzində ÜDM-in azalmasının qarşısının alınması təmin olunmuş, inflyasiya minimal səviyyədə saxlanılmış, əsas makroiqtisadi göstəricilərin artım dinamikası müşahidə olunmuş, sahibkarlıq subyektlərinin sayı dinamik artmış, xarici investisiya axını güclənmişdir.

2002-2015-ci illəri əhatə edən mərhələ. Bu mərhələ sahibkarlığın inkişafının dövlət müdafiə sistemində köklü dəyişikliklərin aparılması ilə xarakterizə edilə bilər [7].

Sahibkarlıq subyektlərinin maliyyə təminatının yaxşılaşdırılması, iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsi, infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi, sahibkarların hüquqlarının müdafiəsinin yüksək səviyyədə təmin olunması, insan kapitalının inkişafı kimi tədbirlər bu mərhələdə icra edildi. Nəticədə ölkə sahibkarlarının istehsal yönümlü inkişafa meyilləri artmış, regionlarda işgüzar fəaliyyətin canlanması, sahibkarların

cəmiyyətdəki mövqeyinin möhkəmləndirilməsi müşahidə olundu. Sahibkarları inkişaf edən iqtisadiyyata uyğun kadrlarla təmin etmək məqsədilə istedadlı gənclərin qabaqcıl ölkələrə təhsil almaq üçün göndərilməsinə başlandı.

Məşğulluğun təmin olunması, regionlarda sənaye, aqrar və turizm kimi sahələrin inkişafı, ixrac potensialının reallaşdırılması, innovasiya sahibkarlığının təşəkkülü və inkişafı bu mərhələyə təsadüf edir.

2015-ci ildən sonrakı mərhələ. Bu mərhələ ölkədə qeyri-neft sektorunun inkişafı istiqamətində köklü islahatların aparılması, innovativ sahibkarlığın inkişafı və təşviq edilməsi, innovasiya infrastrukturunun yaradılması, müxtəlif ərazilərdə sənaye, yaxud texnologiya parkları, sənaye məhəllələrinin yaradılması, sahibkarlığın inkişafına xidmət edən müxtəlif istiqamətlərdə “Strateji Yol Xəritələri”-nin hazırlanması, iri layihələrin həyata keçirilməsində dövlət-özəl əməkdaşlığının təmin edilməsi, gömrük (idxal-ixrac) və vergi sahəsində dərin islahatların həyata keçirilməsi, eləcə də sahibkarlığın inkişafına stimül verən bir sıra digər iqtisadi tədbirlərin təmin olunması ilə xarakterizə edilə bilər [7].

Bu mərhələdə dövlətin yeritdiyi məqsədyönlü iqtisadi siyasət iqtisadiyyatda, xüsusilə də sənayenin qeyri-neft sektorunda ixrac yönümlü məhsul istehsalında sahibkarların yüksək nəticələr əldə etmələrinə şərait yaratdı. Belə ki, sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların 2021-ci ilədək dayandırılması, lisenziyaların və bununla bağlı tələb olunan sənədlərin sayının kəskin azaldılması, sahibkarların məhkəməyə müraciət etmə imkanlarının asanlaşdırılması və sahibkarlıqla bağlı mübahisələrə baxılmasının effektivliyinin artırılması, ölkədə gömrük və vergi islahatlarının aparılması sahibkarlığın (kiçik və orta) inkişafına, xüsusilə də innovativ sahibkarlığın (startupların) inkişafına təkan verdi, idxal-ixrac əməliyyatlarının kəmiyyət və keyfiyyətə inkişafı üçün stimül yaratdı.

3. Ölkəmizdə innovasiyalı sahibkarlığın mövcud vəziyyətinin təhlili və qiymətləndirilməsi

Son illər iqtisadiyyat və dövlət idarəetmə aparatlarında aparılan struktur islahatlar ölkədə iqtisadiyyatın bütün sahələrində, o cümlədən sahibkarlıq sektorunda inkişafa güclü təkan vermişdir. Nəticədə, 2015-ci ildə ölkə üzrə 4671,6 min nəfər məşğul əhəlinin 75,0 %-i, yəni 3495,5 min nəfəri qeyri-dövlət sektorunda sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmuş, cədvəl 1-in məlumatlarından göründüyü kimi hər il sahibkarlıq subyektlərinin say tərkibi dövlət sektorunda çalışanların azalması hesabına xeyli artmışdır.

Cədvəl 1. Azərbaycanda 2015-2021-ci illərdə əmək bazarının əsas sosial-iqtisadi göstəriciləri (min nəf.)

S.№		2015	2017	2018	2019	2020	2021
1	Əhalinin orta illik sayı	9649,3	9854,0	9939,8	10024,3	10093,1	10137,8
2	İqtisadi fəal əhalinin sayı	4915,3	5073,8	5133,1	5190,1	5252,5	5303,9
3	Məşğul əhalinin sayı	4671,6	4822,1	4879,3	4938,5	4876,6	4988,2
4	O cümlədən: dövlət	1176,1	1158,4	1154,9	1156,8	1123,2	1115,3
5	qeyri-dövlət	3495,5	3663,7	3724,4	3781,7	3753,4	3872,9

Mənbə: www.stat.gov.az saytının məlumatları əsasında müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir

Cədvəl 1-in məlumatlarından görünür ki, əgər 2015-ci ildə 3495,5 min nəfər qeyri-dövlət sektorunda çalışmışdırsa, hər il dinamik artaraq, bu göstərici 2019-cu ildə 3781,7 min nəfərə qədər yüksəlmişdir. 2015-ci ildə məşğul əhalinin 75,0%-i, 2016-cı ildə 75,4%-i, 2017-ci ildə 76,0 %-i, 2018-ci ildə 76,3 %-i və 2019-cu ildə 75,8 %-i qeyri-dövlət bölməsində fəaliyyət göstərmişdir.

Cədvəl 2. 2019-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında fəaliyyətdə olan mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin sayı (vahid)

	2019				2020			
	Cəmi	o cümlədən			Cəmi	o cümlədən		
		Mikro	Kiçik	Orta		Mikro	Kiçik	Orta
Ölkə üzrə cəmi	271304	262622	5956	2726	316370	307717	5943	2710
Bakı şəhəri - cəmi	129989	124317	4026	1646	150560	144730	4130	1700
Naxçıvan Muxtar Respublikası - cəmi	7446	7158	168	120	8615,0	8330	167	118
Abşeron-Xızı iqtisadi rayonu - cəmi	22786	22236	365	185	28521,0	27944	394	183
Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu - cəmi	5937	5822	75	40	6956,0	6855	65	36
Gəncə-Daşkəsən iqtisadi rayonu - cəmi	12637	12394	157	86	15044	14822	130	92
Qarabağ iqtisadi rayonu - cəmi	10328	10139	133	56	12857	12692	114	51
Qazax-Tovuz iqtisadi rayonu - cəmi	12188	11980	133	75	13372	13175	133	64
Quba - Xaçmaz iqtisadi rayonu - cəmi	11270	11047	140	83	11615	11418	124	73
Lənkəran-Astara iqtisadi rayonu - cəmi	13653	13421	151	81	17074	16861	141	72
Mərkəzi Aran iqtisadi rayonu - cəmi	12710	12443	174	93	15139	14902	158	79
Mil-Muğan iqtisadi rayonu - cəmi	8725	8543	115	67	9737	9573	101	63
Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu - cəmi	13327	13055	164	108	15783	15541	147	95
Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu - cəmi	537	496	31	10	1156	1113	28	15
Şirvan-Salyan iqtisadi rayonu - cəmi	9771	9571	124	76	9941	9761	111	69

Mənbə: www.stat.gov.az saytının məlumatları əsasında müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Cədvəl 2-nin məlumatlarına əsasən deyə bilərik ki, 2019-cu ilin sonuna ölkədə 271304 vahid, 2020-ci ilin sonuna isə 316370 vahid sahibkarlıq subyektləri fəaliyyət göstərmişdir. Təkcə bir il ərzində 45066 vahid sahibkarlıq subyektləri artmışdır. Təhlillər göstərir ki, artım 45095 vahid olmaqla, əsasən mikrosahibkarlıq subyektləri hesabına

baş vermişdir. Kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin sayı isə müvafiq olaraq bir il ərzində 13 və 16 vahid azalmışdır.

Hökumət tərəfindən son dövrlərdə mikrosahibkarlığın inkişafına göstərilən diqqət və qayğı nəticəsində ölkədə mikrosahibkarlıq inkişaf etməyə başlamışdır.

Ölkə üzrə 2019-cu ildə sahibkarlıq subyektlərinin 47,9 %-i, yəni 129989 vahidi təkcə Bakı şəhərində, 14,0%-i, yəni 37403 vahidi Aran iqtisadi rayonu ərazisində, 8,4%-i, yəni 22786 vahidi Abşeron iqtisadi rayonunda, 9,2 %-i, yəni 24825 vahidi Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu ərazisində, ən az isə, yəni 0,14% sahibkarlıq subyekti 381 vahid olmaqla Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonu ərazisində yerləşir. 2020-ci il ərzində də analoji vəziyyət müşahidə olmaqdadır.

Ölkə üzrə sahibkarlıq subyektlərinin qeyri-bərabər yerləşməsinin əsas səbəbi əhalinin mərkəzi şəhərlərdə sıxlığının üstünlük təşkil etməsi və iş yerlərinin kənar bölgələrdə az olması ilə izah olunur. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramlarının həyata keçirilməsi, sahibkarlığın inkişafının stimullaşdırılması üzrə digər normativ-hüquqi aktlar gələcəkdə bölgələrdə sahibkarlığın innovativ yönümdə inkişafı üçün zəmin yaradacaqdır.

Maraqlı haldır ki, 2019-cu il ərzində yeni yaradılan Şərqi-Zəngəzur iqtisadi rayonu ərazisində 537 sahibkarlıq subyekti, ondan 496 vahidi mikrosahibkarlıq olmaqla, fəaliyyət göstərdiyi halda, 2020-ci il ərzində bu göstərici iki dəfəyə yaxın artaraq 1156 vahidə çatmışdır ki, ondan da 1113 vahidi mikrosahibkarlığın payına düşür.

Son illərin statistik məlumatlarına əsaslanaraq deyə bilərik ki, Azərbaycanın iqtisadi rayonlarında da sahibkarlıq subyektləri tərəfindən cari qiymətlərlə məhsul buraxılışının həcmi ildən-ilə artmışdır. Nəticədə ölkə üzrə cari qiymətlərlə məhsul buraxılışı 2015-ci ildəki 57445,7 mln manatdan 2019-cu ildə 89106,1 mln manata çatmışdır ki, bu da 31660,4 mln manat çox məhsul buraxılışı deməkdir. Bu isə 2015-ci ildə buraxılan məhsulun 55,0 %-dən çoxdur.

Cədvəl 3. Azərbaycanın iqtisadi rayonlarında 2015-2020-ci illər ərzində sahibkarlıq subyektləri tərəfindən cari qiymətlərlə məhsul buraxılışı (mln man.)

S..№	İqtisadi rayonlar	2015	2017	2018	2019	2020
1.	Ölkə üzrə cəmi: O cümlədən:	57445,7	78185,7	86493,7	89106,1	79256,7
2.	- Bakı şəhəri	40355,4	55790,7	62499,9	60910,4	51325,8
3.	- Abşeron iqtisadi rayonu	1578,7	2300,4	3062,5	5313,9	5529,4
4.	- Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu	2757,4	3699,8	3724,2	4150,7	4348,5
5.	- Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu	1131,4	1541,1	1639,4	1879,8	1970,1
6.	- Lənkəran iqtisadi rayonu	1456,9	1872,6	1887,2	1822,9	1741,6
7.	- Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonu	1214,4	1611,4	1723,7	2132,7	1950,9
8.	- Aran iqtisadi rayonu	4890,5	6459,2	6926,3	7521,1	7076,0
9.	Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonu	377,1	598,9	541,7	637,0	632,9
10.	- Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu	70,1	73,8	78,1	97,8	103,4
11.	- Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu	589,2	798,8	883,3	1026,1	890,1
12.	- Naxçıvan MR	3024,6	3439,0	3527,4	3613,7	3688,0

Mənbə: www.stat.gov.az saytının məlumatları əsasında müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir

Cədvəl 3-ün məlumatları təhlil edilərkən məlum olur ki, 2015-ci ildən etibarən ölkənin iqtisadi rayonları üzrə cari qiymətlərlə məhsul buraxılışı 2019-cu ilə qədər dinamik olaraq artmış, lakin 2020-ci ildə pandemiya tədbirləri ilə əlaqədar bəzi iqtisadi rayonlar istisna olmaqla, əksəriyyət iqtisadi rayonlarda 2019-cu illə müqayisədə azalmışdır. Ölkə sahibkarlarının ən çox fəaliyyət göstərdiyi Bakı şəhərində cari qiymətlərlə məhsul buraxılışı 2015-ci ildəki 40355,4 mln manatdan artaraq, 2019-cu ildə 60910,4 mln manata çatmışdır ki, bu da 20555,0 mln manat və ya 51,0 % çox məhsul buraxılışı deməkdir. Lakin Bakı şəhərində 2019-cu illə müqayisədə 2020-ci ildə məlum pandemiya tədbirləri ilə bağlı sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətinin azalması hesabına 9584,6 mln manatlıq (cari qiymətlərlə) məhsul buraxılışı azalmışdır.

Ölkədə sahibkarlığın inkişafı istiqamətində həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər, sosial-iqtisadi inkişafa dair dövlət proqramlarının tətbiqi, Strateji Yol Xəritələrinin davamlı iqtisadi inkişaf istiqamətində təsiri bütün iqtisadi rayonlarda sahibkarlığın inkişafına şərait yaratmış, nəticədə 2019-cu ilə qədər ölkənin iqtisadi rayonlarında cari qiymətlərlə məhsul buraxılışının həcmi xeyli artmışdır.

2020-ci ildə isə 2019-cu illə müqayisədə Abşeron, Gəncə-Qazax, Şəki-Zaqatala, Şərqi Zəngəzur və Naxçıvan iqtisadi rayonları istisna olmaqla digər rayonlarda cari qiymətlərlə məhsul buraxılışı nisbətən azaldığından, ölkə üzrə bu göstərici 2019-cu ildəki 89106,1 mln manatdan 2020-ci ildə 79256,7 mln manata düşmüşdür. Bu isə ölkə üzrə əvvəlki ilə nisbətən 2020-ci ildə cari qiymətlərlə 9,8 mln manat dəyərində az məhsul buraxılışı deməkdir.

Azərbaycan iqtisadiyyatında aparıcı sahə neft sənayesi olsa da, dövlətin iqtisadi siyasətinin əsas tərkib hissəsi qeyri-neft sektorunun inkişafıdır. İqtisadi fəaliyyət sahələrində sahibkarlığın payının artırılmasına şərait yaradılması bu məqsədi daşıyır [6]. Sahibkarlığın inkişafında diqqətdə saxlanılan sahələr içərisində sənaye məhsullarının istehsal həcmının artırılması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Aparılan təhlillər göstərir ki, son on il ərzində sənaye məhsulunun istehsal həcmi 1,6 dəfə artaraq 48 milyard manata çatmışdır [7]. Yenilik səviyyəsinə və iqtisadi fəaliyyət növlərinə görə ölkənin bütün sənaye sahələrində əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalmış və ya yeni tətbiq olunmuş innovasiya məhsulunun həcmi 2019-cu illə müqayisədə 2021-ci ildə üç dəfədən çox artaraq 60977,2 min manat, təkmilləşdirilmiş məhsullar isə 2,5 dəfə artaraq 8305,8 min manat olmuşdur [bax cədvəl 4].

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, davamlı iqtisadi inkişaf şəraitində ölkədə sahibkarlıq innovasiya yönümlü inkişaf istiqamətində fəaliyyət göstərməkdədir.

4. Sahibkarlığın innovasiyayönlü inkişaf istiqamətləri

2015-ci ildən sahibkarlıq subyektlərinə elmi-texniki yardım göstərmək məqsədilə strukturlar yaradılaraq, innovasiya infrastrukturunun formalaşdırılması istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atılmağa başlanmışdır. Regionlarda sosial-iqtisadi inkişafın təmin olunması üçün innovasiyaların iqtisadiyyata transformasiya olunması

sahibkarlığa innovativ yanaşmanın əhəmiyyətini artırmaqdadır. Bu gün Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafında müasir texnologiya və yeni məhsul növlərinin tətbiqinə əsaslanan innovasiyalı istehsal mühüm yer tutur [2].

Araşdırmalar belə deməyə əsas verir ki, ölkəmizin iqtisadiyyatı bu gün aktiv innovasiya dövrünü yaşayır. İnnovasiya fəallığının təmin edilməsi innovasiya infrastrukturunun inkişafı ilə birbaşa bağlıdır. Bu məqsədlə ölkədə biliyə əsaslanan sahələrin və elmtutumlu texnologiyaların inkişaf etdirilməsi ilə yanaşı, qeyri-neft sektorunun inkişafı da daim diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır. Bütün bunlar isə ilk növbədə innovasiyaların idarə edilməsinin mütərəqqi metod və təkmilləşdirilmiş təşkilati-iqtisadi mexanizmlər sisteminin yaradılmasını tələb edir [6].

Azərbaycanda innovativ texnologiyaya əsaslanan sahibkarlıq subyektlərinin inkişafı, bazar iqtisadiyyatının hərəkətverici qüvvəsi kimi, xüsusi əhəmiyyətə malikdir. İnnovasiyayönlü sahibkarlığın inkişafı, xüsusilə iqtisadiyyatın diversifikasiyasını təmin etməklə istehsal edilən məhsulların rəqabətqabiliyyətliliyinin artmasına, istehlak tələbinin yerli xammallar hesabına ödənilməsinə, iqtisadi fəal əhalinin mobilliyinin artmasına və əhalinin məşğulluğunun təmin olunmasına şərait yaratmaqla iqtisadi inkişafı həyata keçirir. Bu baxımdan, sahibkarlığın innovativ inkişafı mütəmadi olaraq dövlət tərəfindən dəstəklənməkdədir.

İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, bu ölkələrdə iqtisadi inkişafın təmin olunmasında kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri əsas rol oynayır. Belə ki, ölkədə iqtisadi artımın yaradılmasında, yeni iş yerlərinin açılmasında bu sektor digər sektorlarla müqayisədə xeyli üstünlüyə malikdir. Aparılan araşdırmalardan məlum olur ki, inkişaf etmiş ölkələrdə ÜDM-in 50-60 % dən çoxu sahibkarlıq subyektləri, xüsusilə kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri tərəfindən istehsal olunmuşdur.

İqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafının təmin olunmasında inkişaf etməkdə olan dövlətlərdə də sahibkarlıq sektorunun inkişafı istiqamətində genişmiqyaslı iqtisadi tədbirlər həyata keçirilir. Onların bu sahədə başlıca məqsədləri sahibkarlıq subyektlərinin dayanıqlı inkişafının təmin edilməsi ilə yanaşı, eyni zamanda onların yeni iqtisadi inkişaf istiqamətlərinin müəyyən edilməsidir. Bu strateji məqsədə nail olmaq üçün ilk növbədə müəssisələrin rəqabətqabiliyyətliliyini yüksəltmək, sahibkarlıq subyektləri tərəfindən istehsal olunmuş məhsulların bazar payını və innovativ texnologiyalar əsasında istehsalın həcmi artırmaq, istehlakçı tələbatına uyğun keyfiyyətli məhsul istehsalına nail olmaq əsas məsələ kimi qarşıya qoyulur.

Cədvəl 4. Yenilik səviyyəsinə və iqtisadi fəaliyyət növlərinə görə innovasiya məhsulunun həcmi (min manat)

	Əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalmış və ya yeni tətbiq olunmuş məhsul			Təkmilləşdirilmiş məhsul		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Bütün sənaye	21698,1	11759,7	60977,2	3905,9	16828,4	8305,8
O cümlədən:						
Mədənçıxarma sənayesi	2495,7	2415,5	2843,4	-	-	-
Emal sənayesi	19202,4	9344,2	58133,8	3905,9	16828,4	8305,8
Ondan: Qida məhsulları istehsalı	328,0	-	3859,2	21,0	-	-
Toxuculuq sənayesi	-	2121,3	-	-	-	-
Metallurgiya sənayesi	12560,0	2436,7	53035,2	3852,0	16800,0	8289,7
Kompüter və digər elektron avadanlıqların istehsalı	6073,2	4742,0	1239,4	-	-	-
Maşın və avadanlıqların istehsalı	241,2	44,2	-	-	-	-
Maşın və avadanlıqların quraşdırılması və təmiri	-	-	-	28,4	32,9	16,1

Mənbə: www.stat.gov.az

Cədvəl 4-dən göründüyü kimi yenilik səviyyəsinə və iqtisadi fəaliyyət növlərinə görə, ölkədə innovasiyalı məhsul istehsalı sənayedə, o cümlədən mədənçıxarma, emal və metallurgiya sənayesində daha çox üstünlük təşkil edir. Mədənçıxarma sənayesi, araşdırılan 2019 və 2021-ci illər ərzində, əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalmış və burada yeni tətbiq olunmuş innovasiyalı məhsul istehsal edilmişdir (bu illərdə təkmilləşdirilmiş məhsul istehsal edilməmişdir). Emal sənayesində isə həmin dövr ərzində yenilik səviyyəsinə görə hər iki növ innovasiyalı məhsulun istehsalı təmin edilmişdir. Təkcə 2021-ci ildə emal sənayesində 58133,8 min manat dəyərində əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalmış və yeni tətbiq olmuş, 2020-ci ildə isə 16828,4 min manat dəyərində təkmilləşdirilmiş innovasiyalı məhsul istehsal edilmişdir. Analoji hal metallurgiya sənayesində də davam etmişdir. Eyni zamanda zəif olsa da, yeyinti və yüngül sənaye sahələrində, kompüter və digər elektron avadanlıqları, maşın və avadanlıqlar, onların təmiri və quraşdırılması sahəsində də innovasiyalı məhsul istehsalı təmin olunmuşdur. Digər iqtisadi fəaliyyət növlərində isə bu sahədə zəif fəaliyyət özünü göstərməkdədir. Bu isə innovasiyanın tiplərinə, fəaliyyət növləri və maliyyə mənbələri üzrə sənayedə texnoloji innovasiyalara çəkilən xərclərlə bilavasitə bağlıdır.

Cədvəl 5. İnnovasiyaların tiplərinə görə sənayedə texnoloji innovasiyalara çəkilən xərclər (min manat)

	2015	2017	2018	2019	2020	2021
Bütün sənaye	35179,1	16135,7	34353,6	48037,1	35919,8	5848,3
məhsul innovasiyaları	13685,2	10439,6	23298,7	38343,5	20059,2	1986,3
proses innovasiyaları	21493,9	5696,1	11054,9	9693,6	15860,6	3862,0
Mədənçixarma sənayesi	2671,5	31,7	1386,0	378,6	1001,1	529,8
məhsul innovasiyaları	2528,0	1,0	679,3	290,0	638,2	117,4
proses innovasiyaları	143,5	30,7	706,7	88,6	362,9	412,4
Emal sənayesi	32492,5	16104,0	32967,6	47658,5	34918,7	5318,5
məhsul innovasiyaları	11157,2	10438,6	22619,4	38053,5	19421,0	1868,9
proses innovasiyaları	21335,3	5665,4	10348,2	9605,0	15497,7	3449,6
qida məhsullarının istehsalı	-	81,5	-	208,7	8667,0	98,1
məhsul innovasiyaları	-	81,5	-	208,7	8667,0	34,5
proses innovasiyaları	-	-	-	-	-	63,6
maşın və avadanlıqların istehsalı	15871,2	12525,1	17215,6	15500,0	9500,0	4700,0
məhsul innovasiyaları	10608,7	7205,7	17204,3	5900,0	3000,0	1500,0
proses innovasiyaları	5262,5	5319,4	11,3	9600,0	6500,0	3200,0
məbellərin istehsalı	399,9	676,3	534,9	-	3500,0	126,0
məhsul innovasiyaları	399,9	676,3	175,2	-	3500,0	-
proses innovasiyaları	-	-	359,7	-	-	126,0
maşın və avadanlıqların quraşdırılması və təmiri	3229,9	167,7	9984,2	17,0	-	2,0
məhsul innovasiyaları	4,0	-	10,0	12,0	-	-
proses innovasiyaları	3225,9	167,7	9974,2	5,0	-	2,0

Mənbə: www.stat.gov.az

Cədvəl 5-in məlumatlarından aydın olur ki, ölkənin bütün sənaye sahələrində 2015-2020-ci illər ərzində texnoloji innovasiyalara çəkilən xərclər həm məhsul innovasiyaları, həm də proses innovasiyaları üzrə təxminən 35,0-36,0 mln manat həcmində davam etmişdir. Sənayedə ən çox emal, mədənçixarma, maşın və avadanlıqların istehsalı sahələrində innovasiya istiqamətli xərc qoyulmuşdur. Lakin 2021-ci ildə bütün sənaye sahələri üzrə çəkilən innovasiya xərcləri kəskin azalaraq 5848,3 min manat olmuşdur. Fikrimizcə, azalma ölkə ərazisində aparılan pandemiya tədbirləri və ölkənin müharibə şəraiti ilə əlaqədar olmuşdur.

Nəzərə almaq lazımdır ki, texnoloji innovasiyalara çəkilən maliyyə xərcləri, əsasən, müəssisələrin öz vəsaiti hesabına həyata keçirilmişdir.

**Cədvəl 6. Fəaliyyət növləri və maliyyə mənbələri üzrə texnoloji innovasiyalara çəkilən xərclər
(min manat)**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bütün sənaye	35179,1	27929,0	16135,7	34353,6	48037,1	35919,8	5848,3
müəssisələrin öz vəsaiti hesabına	34779,2	14286,5	16076,0	34278,0	47319,7	17631,9	4807,1
xarici investisiyalar	-	11808,2	36,0	72,0	-	-	-
Mədəncixarma sənayesi	2671,5	179,6	31,7	1386,0	378,6	1001,1	529,8
müəssisələrin öz vəsaiti hesabına	2671,5	179,6	31,7	1386,0	320,2	626,2	10,5
Emal sənayesi	32492,5	27744,4	16104,0	32967,6	47658,5	34918,7	5318,5
müəssisələrin öz vəsaiti hesabına	32092,6	14101,9	16044,3	32892,0	46999,5	17005,7	4796,6
xarici investisiyalar	-	11808,2	36,0	72,0	-	-	-
sair	399,9	1834,3	23,7	-	-	-	-
qida məhsullarının istehsalı	-	-	81,5	338,0	208,7	8667,0	98,1
müəssisələrin öz vəsaiti hesabına	-	-	81,5	338,0	208,7	-	96,6
içki istehsalı	12792,0	1911,0	151,0	-	642,0	-	-
müəssisələrin öz vəsaiti hesabına	12792,0	1911,0	151,0	-	-	-	-
tikinti materiallarının istehsalı	-	11928,2	-	3081,6	-	512,2	340,3
müəssisələrin öz vəsaiti hesabına	-	120,0	-	3081,6	-	12,2	-
xarici investisiyalar	-	11808,2	-	-	-	-	-
metallurgiya sənayesi	-	-	72,0	144,0	4202,2	12479,2	-
müəssisələrin öz vəsaiti hesabına	-	-	36,0	72,0	4202,2	3983,2	-
xarici investisiyalar	-	-	36,0	72,0	-	-	-
hazır metal məmulatlarının istehsalı	-	-	1415,0	1216,9	83,0	10,3	8,9
müəssisələrin öz vəsaiti hesabına	-	-	1415,0	1216,9	83,0	10,3	-
maşın və avadanlıqların istehsalı	15871,2	8227,7	12525,1	17215,6	15500,0	9500,0	4700,0
müəssisələrin öz vəsaiti hesabına	15871,2	8201,7	12501,4	17215,6	15500,0	9500,0	4700,0
məbellərin istehsalı	399,9	922,3	676,3	534,9	-	3500,0	126,0
müəssisələrin öz vəsaiti hesabına	-	922,3	676,3	534,9	-	3500,0	-
maşın və avadanlıqların quraşdırılması və təmiri	3229,9	2766,2	167,7	9984,2	17,0	-	2,0

Mənbə: www.stat.gov.az

Cədvəl 6 təhlil edilərkən məlum olur ki, bütün sənaye müəssisələrində texnoloji innovasiyalara çəkilən xərclər müəssisələrin öz vəsaitləri hesabına həyata keçirilmişdir. 2016, 2017 və 2018-ci illərdə emal sənayesi, tikinti materialları istehsalı və metallurgiya sənayesi üzrə cüzi miqdarda texnoloji innovasiyalara xarici investisiyalar cəlb

edilmişdir. Bu isə onu göstərir ki, ölkə iqtisadiyyatına xarici investisiyaların cəlb olunmasını təşviq etmək məqsədi ilə investisiyalar haqda qanuna yenidən baxılmalı, qəbul edilmiş qərarlar investorların obyektiv mənafe və maraqlarının qorunmasına xidmət etməlidir.

Hazırkı davamlı inkişaf şəraitində inkişaf etmiş sahibkarlıq subyektlərini digər təsərrüfat subyektlərindən fərqləndirən əsas əlamət onun innovasiya istiqamətli fəaliyyət göstərməsi hesab edilir. İnnovasiyalı istiqamət elə bir mürəkkəb fəaliyyət hesab edilir ki, burada risk amili əsas rol oynayır. Bu baxımdan yanaşılıqda sahibkarların innovasiya istiqamətli fəaliyyətini tənzimləmək üçün dövlət dəstəyi zəruri məsələlərdən hesab edilir. Dövlət daxili bazarda sahibkarları mükəmməl innovasiya infrastrukturu ilə təmin etməli, innovasiyalı iqtisadiyyata keçən sahibkarlara aşağı faizli kreditlər verməyi və güzəştli şərtlərlə onları vergi və gömrük rüsumlarına cəlb etməyi öhdəsinə götürməlidir.

Nəticə

Tədqiqatı ümumiləşdirərək, belə qənaətə gəlmək olar ki, ölkədə innovasiyalı sahibkarlığı inkişaf etdirmək məqsədilə aşağıdakıların tətbiqi məqsədmüvafiq ola bilər:

1. Ölkədə iqtisadiyyatın neftdən asılılığını aradan qaldırmaq məqsədilə qeyri-neft sektorunda istehsal olunan məhsulların istehsal həcmi və keyfiyyət göstəricilərini yaxşılaşdırmaq;
2. İxracın stimullaşdırılması, ölkədə məşğulluğun təmin olunması və biznes mühitinin daha yaxşı təşkili məqsədilə sahibkarların innovasiya yönümlü fəaliyyətinə dəstək vermək, bu istiqamətdə əhəmiyyətli dövlət tədbirlərinin həyata keçirilməsini təmin etmək;
3. Ölkədə innovasiya yönümlü sahibkarlıq subyektlərinin inkişafını təmin etmək məqsədi ilə innovasiya infrastrukturunun formalaşmasının əsaslandırılmış iqtisadi-hüquqi mexanizmini hazırlamaq;
4. Ölkədə innovasiya infrastrukturalarının: sənaye parkları, texnoparklar, aqroparklar, sənaye məhəllələri və s. vergi güzəştləri və dövlətin büdcə vəsaitləri ilə təminatını, eləcə də elmi-tədqiqat və texnoloji mərkəzlərlə əlaqələrini yaxşılaşdırmaq;
5. Ölkədə innovasiya infrastrukturu subyektlərinin inkişafını təmin etmək üçün mükəmməl və işlək qanunvericilik bazası hazırlamaq;
6. Sənayedə innovasiya proseslərinə mənfi təsir edən amilləri müəyyən etmək və onların aradan qaldırılması üçün lazımi tədbirlər görmək;
7. Müəssisələrin innovasiya fəaliyyətini yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə xarici investisiyaların ölkə iqtisadiyyatına cəlb olunmasını təşviq edən stimullaşdırıcı tədbirlər görmək.

Ədəbiyyat

1. Əhmədov S.T. Kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının mövcud vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi yolları. AMEA-nın Xəbərləri. İqtisadiyyat seriyası. 2018 (noyabr-dekabr), s.134-141.
2. Əliyeva, G.O. İnnovasiya və investisiya siyasətinin prioritetlərinin birgəliyi və sənayenin davamlı inkişafı // Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Elmi əsərlər toplusu,- 2015, №2, -s.124-130
3. İsmayılov. B.V. Sahibkarlığın çevik idarə edilməsi mexanizminin formalaşdırılması. AMEA-nın Xəbərləri.İqtisadiyyat seriyası. 2018 (sentyabr-oktyabr), s.51-58.
4. Hüseynova, A.Azərbaycanda innovasiya fəaliyyətinin inkişaf yolu//-Bakı:Azərbaycan vergi jurnalı.-2015,4(124) s.130-144
5. Manafov Q.N. Keçid iqtisadiyyatı-sahibkarlıq fəaliyyətinin formalaşmasının zəruri mərhələsidir// Azərbaycan iqtisadiyyatında keçid dövrünün başa çatması: təhlil və nəticələr. Milli inkişaf modelinin formalaşması problemləri» mövzusunda Respublika Elmi-praktiki konfransın materialları. -Bakı: -2010,-982 s.
6. Nəcəfova T.R. Azərbaycanda sahibkarlıq sektorunun müasir inkişaf səviyyəsi. AMEA-nın Xəbərləri.İqtisadiyyat seriyası, 2020 (yanvar-fevral), s.62-67.
7. www.stat.gov.az